

Robert Bacalja, Nikola Benčić

Zlata riba, gradišćanskohrvatska poezija za dicu i mladinu

Rukopis Roberta Bacalje i Nikole Benčića pod naslovom *Zlata riba, gradišćanskohrvatska poezija za dicu i mladinu* obaseže 298 stranica i podijeljen je na sljedeća poglavlja: 1. Panorama gradišćanskohrvatske dječje poezije (R. Bacalja i N. Benčić), 2. Pjesnički tekstovi, 3. Kratki životopisi, 4. Pogovor *Zlata riba* (Robert Bacalja 5. Na koncu! Neke misli o gradišćanskohrvatskoj dičjoj i mladinskoj književnosti (N. Benčić), 6. Kratice, 7. Sastavljači, 8. Sadržaj.

Kao i u slučaju većine književnopovijesnih i književnoteorijskih pojmova tako ni u slučaju „dječje poezije“ nije lako i jednostavno odrediti koji tekst spada a koji ne u korpus dječje poezije. Da li su primjerice pjesme koje autori namijenjuju djeci doista dječja poezija? Da li je dječja poezija ono što djeca čitaju? Ima li dječja poezija čvrste osobine koje ju odvajaju od književnosti za „odrasle“? Koja je članica termina „dječja poezija“ važnija? Da li ona umjetnička (poezija/književnost) ili ona koja upućuje na recipijenta (dječja)? Svaka nova knjiga dječje poezije a pogotovo antologije, zbornici i hrestomatije implicitno daju odgovor na maloprije postavljena pitanja, na neki način definiraju što je dječja poezija, ili, možda točnije, koje pjesničke tekstove sastavljač(i) smatraju dječjom poezijom.

Pionirska knjiga autorskog dvojca Roberta Bacalje i Nikole Benčića pod naslovom *Zlata riba, gradišćanskohrvatska poezija za dicu i mlade* svojim postojanjem i sabiranjem raznih tekstova od usmenoknjiževnih pjesama do najmlađih gradišćanskohrvatskih autora pokazuje, a na neki način i definira korpus gradišćanskohrvatske dječje poezije. Pregled počinje usmenoknjiževnim stvaralaštvom, nastavlja se pjesmama objavljenim pretežito u udžbenicima, časopisima i kalendarima te se završava sa suvremenim autorima.

Središnji dio knjige sadrži blizu 500 pjesničkih tekstova te tako nudi široki uvid u gradišćanskohrvatsku dječju poeziju. Priređivači su očito nastojali uključiti što više autora i što više pjesničkih tekstova a pri određivanju dječje pjesme uzimali u obzir kontekst vremena u kojem su tekstovi nastali. Naime, pred dječju pjesmu postavljaju se savim drugi zahtjevi u drugoj polovici XIX. nego krajem XX. stoljeća. Svjesni te činjenice, korpus dječjih pjesama ne promatraju isključivo iz našeg današnjeg očišta, već nastoje primijeniti one kriterije koji su važili u određenom povijesnom trenutku.

U obilato dokumentiranom *Pogovoru* Robert Bacalja pruža književnopovijesni pregled gradišćanskohrvatske dječje poezije od početaka do naših dana. Prve se autorske pjesme pojavljuju u udžbenicima. Autori, koji nerijetko ostaju u anonimnosti, najčešće su učitelji ili svećenici pa nas ne čudi da je naglasak stavljen na odgojnu komponentu. Pojavljuju se tradicionalni motivi s jasno formuliranim porukama. Naglasak je prije na onomu što autori (odrasli) očekuju od djece (dobro ponašanje, marljivost, učtivost itd.), a ne na pokušaju da se autorska svijest približi dječjem poimanju svijeta koje se prije svega temelji na igri. Može se zaključiti da je gradišćanskohrvatska dječja poezija i sadržajem i izrazom ostala sve do najnovijih vremena prilično konzervativna i vjerna tradicionalnoj dječjoj pjesmi koja tematizira obitelj, roditelje, vjeru, školu, blagdane, godišnja doba, dječje radosti, ustaljeni animalistički svijet itd. Unatoč izraženoj pedagoškoj tendenciji, od druge polovice XX. stoljeća sve veću ulogu dobivaju igra, mašta, fantastika i osebujno viđenje svijeta iz dječje perspektive. Igre riječima katkad se pretvaraju i u nonsensnu igru (Scoretits, Čenar), toliko karakterističnu za hrvatsku dječju poeziju nakon Grigora Viteza a pogotovo Zvonimira Baloga. Posebna je vrijednost *Pogovora* što pored opisa povijesti gradišćanskohrvatske dječje poezije, čitatelja informira i o najvažnijim zbivanjima u hrvatskoj dječjoj poeziji uopće te tako stvara okvir za poredbeni pristup.

U tekstu naslovljenom *Na koncu!* Nikola Benčić potvrđuje ono, što je pažljiviji čitatelj ove knjige jamačno i sam uočio: „Naša, do sada jedina zbirka poezije za dicu i mladinu se je pojavila 1967. po zanesenom sabiranju i uredjivanju narodnoga književnika, pjesnika i prozaista Antona Leopolda, naslovom *Gradišćanski hrvatski gaj*, izdanje Hrvatskoga štamparskoga društva.“ Zvuči možda nevjerojatno, ali gradišćanskohrvatska dječja poezija do danas nema autorske zbirke dječjih pjesama što, naravno, ne znači da nema dječje poezije! Ova panorama upravo svjedoči o snažnoj rasprostranjenosti dječje poezije unutar korpusa gradišćanskohrvatske književnosti. Nadajmo se da će u skorije vrijeme ugledati svjetlo dana i gradišćanskohrvatske zbirke dječje poezije. Na tom putu i ova panorama može biti više nego poticajna! Benčić upozorava i na jezične posebnosti, a radi suvremenih čitatelja (naročito djece) unesene su i stanovite intervencije kako bi se tekstovi lakše čitali. Tomu služe i objašnjenja manje poznatih riječi kojih ponajviše ima kod usmenoknjiževnih tekstova i pjesama iz XIX. stoljeća.

Knjiga *Zlata riba, gradišćanskohrvatska poezija za dicu i mladinu* Roberta Bacalje i Nikole Benčića je nesvakidašnje djelo koje s jedne strane skreće pozornost na gradišćanskohrvatsku dječju poeziju, sabire i pokazuje put koji je gradišćanskohrvatska dječja pjesma prešla od usmenoknjiževnih pjesama i brojalica preko tekstova na stranicama udžbenika do pojave autorskih pjesama u XIX. stoljeću i modernih ostvarenja na primjer Andija Novosela, Ane Schoretits ili Jurice Čenara. S druge strane *Zlata riba* nas upozorava na potrebu ispitivanja, opisivanja i uključivanja rubnih prostora hrvatske književnosti i kulture u svekoliki hrvatski književni i kulturni korpus, naime, nerijetko u sasvim drugačijim uvjetima nastaju slične pojave kao i u središtima hrvatske književne i kulturne produkcije. Osviještavanje ovoga saznanja jedan je od najznačajnijih doprinosa ove knjige.

S obzirom na to da svojim izborom rukopis donosi relevantan uvid u gradišćanskohrvatsku dječju poeziju, da prateći tekstovi, *Pogovor* Roberta Bacalje i *Na koncu!* Nikole Benčića donose kratak književnopovijesni prikaz gradišćanskohrvatske dječje poezije te detektiraju njezine posebnosti a time doprinose kritičkom usustavljanju, rukopis smatram važnim doprinosom književnopovijesnoj kroatistici te preporučujem za objavljivanje.

dr. sc. Stjepan Blažetin